

обґрунтовану відповідь зарахувати ще 2 бали. Таким чином до високого рівня було віднесено студентів, які отримали за виконання контрольної роботи від 15 до 20 балів; до середнього рівня віднесено студентів, які отримали від 10 до 14 балів; до низького рівня було віднесено студентів, які отримали 9 балів і нижче.

Проведене діагностування сформованості емоційно-образного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва засвідчив перевагу середнього та низького рівнів сформованості означеного феномена, що потребує розробки та впровадження авторської методики на формувальному етапі експерименту.

Література

1. Психологические тесты для профессионалов / авт. и сост. Н.Ф.Гребень. – Минск: Современ. школа, 2007. – 496 с.

2. Рейтинговая технология контроля и оценки знаний студентов по педагогике: учеб.-методич. пособ. для студ. и преподав. / под. ред. проф. В.П.Симонова. – М.: Международная пед. академия, 2001. – 73 с.

Van Kahn. Diagnosis of formation of emotional-figurative thinking of future teachers of musical art.

The article reveals the diagnostic stage of the formation of emotional-figurative thinking of students of faculties of the arts of pedagogical universities. At the staging stage of the study, according to heuristic methods developed in pedagogy, methodological requirements for the creation and use of creative tasks, which correspond to the conditions of study in the classes of the violin, were developed. As a result of the work, the levels of formation of emotional-figurative thinking of future teachers of musical art, namely: high, medium and low, were determined. The diagnosis made it possible to confirm the advantage of the medium and low levels of formation of a certain phenomenon.

Keywords: *diagnosis, formation of emotional-figurative thinking, future teachers of musical art, levels of formation, heuristic methods.*

УДК 378.016:78.087.68 (043)

Юань Кай

ВИКОНАВСЬКА СТАБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ З ПОЗИЦІЇ МЕТОДОЛОГІЇ СИСТЕМИ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

У статті порушені загальні питання щодо методологічного аналізу системи наукових підходів дослідження фахової підготовки майбутніх учителів музики. Аналізується теорія та специфіка виконавської діяльності майбутнього фахівця музичного мистецтва. Детально розглянуті системний, особистісно-орієнтований, акмеологічний підходи та їх значення у формуванні виконавської стабільності майбутнього вчителя музики.

Ключові слова: *методологія, наукові підходи, мистецька освіта, вчитель музики, виконавська стабільність.*

Нова парадигма освіти вимагає істотної модернізації її відповідно до стандартів європейської вищої освіти і науки згідно з умовами Болонського процесу. Сутність сучасної підготовки майбутніх фахівців мистецтва полягає у комплексному підході до вирішення завдань мистецької освіти у нових соціально-економічних умовах.

Проблема дослідження виконавської стабільності майбутніх учителів музики передбачає вибір та обґрунтування науково-методологічних підходів, які об'єднують принципи, способи організації і побудови теорії та практики та базуються на міждисциплінарних, організаційно-педагогічних, соціальних, соціокультурних та інших аспектах мистецької освіти.

Одним із перспективних напрямів у розв'язанні окреслених завдань є використання комплексної системи як методологічної основи формування виконавської стабільності майбутнього фахівця музичного мистецтва як педагога та виконавця.

Ми спираємося на загальнофілософські, загальнонаукові принципи, на методики та техніки дослідження, засоби наукового пізнання, в яких інтегруються основи методологічних підходів. Це дає змогу систематизувати, логічно вибудувувати в певній системі теоретичний матеріал та забезпечує збагачення уявлення щодо означеного феномена.

Методологія є наукою про наукові принципи та методи пізнання. Вона конкретизується стосовно різних сфер практичної та теоретичної діяльності, що виступає як загальна система принципів чи підходів до пізнання та дає змогу визначити, як здійснювати наукові дослідження [4].

В нашій статті ми розглянемо деякі особливості та специфіку виконавської підготовки майбутнього вчителя музики. У підготовці майбутнього вчителя музики до музично-педагогічної діяльності вагоме місце посідають виконавські дисципліни (музичний інструмент, постановка голосу, диригування, хоровий спів). У комплексній підготовці студентів важливе місце відведено заняттям в інструментальних, вокальних та хорових класах. Студенти повинні оволодіти таким рівнем інструментальної, вокально-хорової виконавської й педагогічної майстерності, який би забезпечив кваліфіковане використання музичного інструменту на уроках музики та в різних видах позакласної роботи, володіння голосом та диригентськими вміннями та навичками керування хором.

Актуальності набуває проблема вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів музики до виконавської діяльності, оскільки вона є найвагомішою складовою музично-педагогічної діяльності. Досконале володіння виконавською діяльністю, формування виконавської стабільності майбутнього вчителя музики забезпечує досягнення необхідних результатів у процесі передачі слухачам емоційно-образного змісту творів.

Аналіз науково-методичної літератури з питань формування виконавської стабільності дозволив дійти висновку, що більшість авторів дотримуються принципу єдності художнього і технічного.

Доробки українських науковців з означеної проблеми впродовж останніх десятиліть проводились у декількох напрямках. Першу групу складають дослідження, що пов'язані з вивченням історичного аспекту становлення теорії і методики гри на музичних інструментах на теренах України (В.Апатський, М.Давидов, Ж.Дедусенко, Н.Гуральник, З.Йовенко, Н.Зімогляд, О.Кононова, Н.Кашкадамова, Л.Мазепа, В.Сирятський, О.Снегірьов, Ж.Хурсіна, Л.Шевченко); до другого напрямку належать праці, в яких узагальнюється педагогічний досвід видатних педагогів, представників різних регіонів України (О.Дагілайська, В.Козлов, Т.Кравченко, О.Криштальський, Г.Курковський, Д.Житомирський, Ю.Некрасов, О.Слепцова, Л.Садова, Н.Смоляга, Л.Проців, Б.Рейнвальд та ін.); третій – складають методичні та дисертаційні дослідження, пов'язані з вивченням і розробкою сучасних форм навчання в галузі виконавської підготовки майбутніх учителів музики (І.Аксельруд, Т.Воробкевич, О.Гумінська, Л.Гусейнова, І.Дмитрик, П.Косенко, М.Мойсеєва, О.Склярів, Т.Рощина, О.Хлебнікова, В.Шульгіна та ін.).

Аналіз феномена виконавської стабільності майбутніх учителів музики у процесі фахового навчання нами здійснено з позицій системного, особистісно зорієнтованого, гуманістичного, діяльнісного та акмеологічного підходів, які належать до фундаментальних підходів загальнонаукової методології.

Одним з основних наукових підходів є системний підхід. Система – це сукупність елементів, взаємопов'язаних між собою таким чином, що виникає певна цілісність та єдність. Системний підхід у спеціальній методології науки - це розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як системи. У нашому дослідженні цей підхід спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину. Значні можливості системного підходу і, відповідно, системного аналізу полягають у

вивченні явищ у їхній цілісності, неподільності і комплексності. Системний підхід сприяє інтеграції різнорівневого знання про механізм прогресивного розвитку людини як індивіда, суб'єкта діяльності, особистості та індивідуальності. Системний підхід орієнтує на єдність вивчення та вдосконалення формування особистості майбутніх фахівців (інтеграція знань щодо різноманітних якостей, властивостей та станів людини та різноманітних систем, в яких особистість здійснює власну життєдіяльність). Загальними характеристиками є спрямованість на вияв багатоаспектності, багатофакторності онтологічних детермінант, що має своєю метою створення цілісного інтегративного підходу до вивчення особистості.

Гуманістичні цінності мистецької освіти зумовлюють зміну авторитарно-дисциплінарної моделі навчання на особистісно зорієнтовану, тому необхідною та важливою умовою формування особистості майбутніх учителів музики як майбутніх виконавців та педагогів виступає спрямованість на саморозвиток особистості, самопізнання і професійне самовдосконалення, що яскраво представлено в особистісно зорієнтованому підході.

Особистісно зорієнтований підхід характеризується усвідомленим ставленням педагога до студента як до особистості з метою виявлення його творчих можливостей і ефективного розвитку здібностей. Реалізація цього підходу передбачає низку вимог: урахування психолого-фізіологічних і вікових особливостей студента; визнання права студента бути самим собою, індивідуальністю, яка має свою позицію щодо тих чи інших явищ, ситуацій, проблем; здійснення диференційованого підходу до формування виконавських навичок майбутнього вчителя музики.

На шляху реформування української системи освіти, підготовки та становлення майбутнього вчителя все більше звертається увага на його особистісний розвиток. Завдання викладача – показати студенту шляхи та засоби особистісного розвитку, за допомогою яких можна досягнути високого рівня сформованості фахової майстерності як виконавця та педагога. Визначаючи майбутню діяльність вчителя музики як творчу, необхідно спрямовувати фахівця на самопізнання, самовдосконалення, реалізуючи таким чином особистісно-орієнтований підхід до освіти.

Формування особисті фахівця музичного профілю неможливе без вивчення його майбутньої виконавської діяльності, як і діяльність – без суб'єкта праці. Тому одним із основних підходів до дослідження проблеми виконавської стабільності майбутніх учителів музики ми вважаємо діяльнісний підхід.

Відомо, що діяльність є головною передумовою формування особистості, тобто будь-які психологічні структури (спрямованість особистості, її переконання, інтерес, потреби) формуються під час активної діяльності людини. Отже, стратегія розвитку вищої школи полягає в тому, щоб залучити студента до активної і самостійної діяльності, сформувати його як суб'єкта навчальної діяльності. Діяльність невід'ємна від особистості й розглядається як форма активного ставлення людини до навколишнього світу.

Виконавська підготовка студентів з позицій діяльнісного підходу розглядається нами як цілісна та комплексна структура навчання, яка спрямована на набуття певних фахових знань, умінь, навичок, необхідних для майбутнього вчителя музики. Можливості діяльнісного підходу у фаховому становленні майбутніх учителів відзначав В.Сластьонін [5]. На думку вченого, складна динамічна структура особистості не дає змоги зводити її до простої суми властивостей і характеристик. Особистість – це єдине цілісне утворення, логічним центром якого є мотиваційна сфера, що визначає її комунікативну та пізнавальну діяльність. Крім того, дослідник виділяє такі властивості та характеристики особистості як ідейна спрямованість (світогляд, соціальні потреби, моральні та ціннісні орієнтації); фахова спрямованість; пізнавальна спрямованість (наукова ерудиція, духовні, насамперед, пізнавальні потреби та інтереси тощо). До психолого-педагогічної підготовки вчителя науковець додає професійні знання, педагогічні здібності та педагогічну техніку.

Реалізуючи в практичній діяльності власні сили, особистість удосконалює їх, тим самим мимовільно впливаючи на зовнішній світ. І чим повніше людина реалізується, тим глибше це позначається на результаті перетворення соціального середовища. Розглядаючи

діяльність як двоєдиний процес, що визначає психологічний розвиток особистості, вчені-психологи вказують на те, що кожна зі складових має власне функціональне навантаження, лінію внутрішнього розвитку, тобто продукт. У цьому контексті діяльність – це система взаємодії суб'єкта зі світом, що постійно змінюється і в процесі якої формується, втілюється в об'єкті психічний образ та реалізуються відносини суб'єкта.

У контексті розгляду проблеми вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики у сучасних умовах особливого методологічного значення набуває акмеологічний підхід.

Сучасні умови освіти визначають потребу розв'язання суперечностей, які існують у навчально-виховному процесі вищих закладів освіти. Ці суперечності виникають між орієнтацією на здобуття системи знань як основи підготовки майбутніх фахівців та необхідністю збагачення особистісного розвитку студента, між традиційним підходом до оцінки якості освіти студентів та реаліями сьогодення, між потребами у застосуванні ефективних педагогічних технологій і недостатнім науково-методичним забезпеченням їх розробки й впровадження, між вимогами ринку праці й особистісною готовністю студентів до взаємодії з ним. Проаналізувавши психолого-педагогічні дослідження з проблеми формування особистості майбутнього вчителя музики, ми дійшли висновку, що цей процес, відбуваючись впродовж усього життя удосконалюється у фаховій діяльності. На кожному етапі він поповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами і методами, новими потребами і відповідними підходами до інтегрування індивідуальних, професійних і соціальних аспектів життєдіяльності.

Значний потенціал щодо проблеми становлення особистості вчителя криється в акмеологічних дослідженнях. Акмеологія є відносно новою наукою, назва якої походить від старогрецького терміна “акме” - вершина, розквіт, вища точка розвитку, зрілість і “logos” – вчення про неї. Засновником акмеології є вчений Б.Ананьєв [1], який сформував основну ідею цієї науки – вивчення “вершин”, вищого ступеню досягнень особистості. Його послідовники (О.Бодальов, А.Деркач, Н.Кузьміна) розробили нові парадигматичні підходи до цілісного розгляду людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності, індивідуальності, а також теорію “життєвого шляху” людини як історію формування і розвитку особистості в певному суспільстві, сучасника певної епохи.

На думку О.Бодальова [2], акмеологія враховує формування умов і оптимального досягнення людьми індивідуального, особистісного, діяльнісного розвитку у зрілому віці, своєчасне підведення кожної людини до найбільш продуктивного прояву її якостей в інтересах задоволення і соціальних запитів особи.

Отже, акмеологія досліджує цілісну людину як суб'єкт творчої, навчально-пізнавальної, професійної та управлінської діяльності. Завдяки цьому вона пов'язана з іншими науками, зокрема, з напрямками педагогіко-психологічних досліджень, які спрямовані на вивчення проблем професійного розвитку і професійного становлення особистості майбутнього фахівця. Постійний розвиток особистості впродовж усього свідомого життя є одним з конструктивних способів її життєдіяльності. Акмеологічні дослідження свідчать про те, що особистість, яка досягла значних успіхів у творчій, зокрема виконавській діяльності, здебільшого, є яскравою індивідуальністю, талановитою особистістю. З акмеологічної точки зору наявність таланту є конче потрібною для успішної виконавської діяльності. Крім цього необхідно зазначити, що деякі особистісні якості (працездатність, воля, самовідданість) є передумовою успіху в майбутньому.

Комплексне поєднання розглянутих вище методологічних підходів (системного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, акмеологічного) створюють передумови вивчення та ґрунтового аналізу художньо-педагогічного змісту, сутності та специфіки виконавської стабільності майбутніх учителів музики.

Отже, узагальнюючи вище зазначене, можна зробити висновок, що теоретико-методологічні засади фахової підготовки майбутніх вчителів визначають спрямованість навчально-виховного процесу на пошук змісту художньо-педагогічної та музичної виконавської діяльності, ставлення до професії, самопізнання і самовдосконалення, розвиток

особистості фахівця, його загальної культури. Особистість вчителя музики, її індивідуальність, проявляється в розвитку естетичного та художньо-педагогічного мислення. Разом з тим, досягнення художньо-педагогічного рівня зумовлено багатьма чинниками: метою і змістом підготовки до майбутньої діяльності, цільовими установками особистості, умовами, за яких відбувається професійне становлення особистості.

Література

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекопознания. – М.: Наука, 1977. – 380 с.
2. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека: Характеристики и условия достижения. – М.: Флинта – Наука, 1988. – С.44.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч. - метод. вид. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
4. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
5. Педагогика. Учебн. пособие для студ. подред С.П. Баранова, В.А. Слостенина - 2-е изд, доп. – М. Просвещение, 1986. – 336 с.

Yuan Kai. Performing stability of future music teachers from standpoint methodological of system of scientific approaches.

The paper raises general questions on the methodological analysis of scientific approaches to study for future music teacher professional training.

The problem of performing stability future music teacher involves choice and substantiation of scientific and methodological approaches that combine principles and methods of organizing and constructing theory and practice, and are based on interdisciplinary, organizational-pedagogical, social, socio-cultural and other aspects of artistic education.

Analysis of the phenomenon performing stability of future music teachers executive activity in the process of professional training was carried out from the point of view of systemic, personally oriented, humanistic, activity and acmeological approaches, which belong to the fundamental approaches of general scientific methodology.

Theoretical and methodological principles of future teacher training determine the direction of educational process to find the content of artistic-pedagogical and musical activity, attitude to the profession, self-knowledge and self-improvement, development of the specialist personality, his general culture. The personality of music teacher, his individuality, manifests itself in the development of aesthetic and artistic and pedagogical thinking. Achievement of artistic and pedagogical level is determined by many factors, such as: the purpose and content of preparation for future activities, the goals of the personality and the conditions for professional development of the person.

Keywords: *methodology, scientific approaches, artistic education, music teacher, executive activity, performing stability*